

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

299

Vragen van het lid **Slootweg** (CDA) aan de Minister van Financiën over *het bericht «Belgische Minister van Financiën schiet spaarders te hulp: «Dit is een wake-up call»»* (ingezonden 8 september 2023).

Antwoord van Minister **Kaag** (Financiën) (ontvangen 24 oktober 2023).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het initiatief van de staatsbon zoals beschreven in het artikel «Belgische Minister van Financiën schiet spaarders te hulp: «Dit is een wake-up call»»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de analyse van uw Belgische collega dat op dit moment de rente op een spaarrekening die banken geven te laag is?

Antwoord 2

Zoals ik ook heb toegelicht in mijn brief van 12 september jl. inzake bankwinsten, spaarrentes en ECB monetair beleid², herken ik dat de spaarrentes van banken op dit moment nog beperkt zijn meegestegen met de ECB-beleidsrente, terwijl de rentes voor leningen, zoals de hypotheekrente, sneller zijn toegenomen. Deze trend is zichtbaar bij banken in alle EU-lidstaten. De verhoging van de ECB-beleidsrente werkt doorgaans vertraagd door in spaarrentes. Hier zijn verschillende verklaringen voor (zie ook antwoord 3). Tegelijkertijd vind ik het onwenselijk als spaarrentes te veel en te lang achterblijven, omdat spaarders mee moeten kunnen profiteren van de gestegen rente. In gesprekken met banken heb ik mijn zorgen hierover besproken en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van banken aan de orde gesteld.³ Verschillende Nederlandse banken hebben hun spaarrentes in de afgelopen maanden (meermaals) verhoogd.

¹ Trouw, 3 september 2023, «Belgische Minister van Financiën schiet spaarders te hulp: «Dit is een wake-up call»».

² Kamerstuk 21 501-07, nr. 1973.

³ Kamerstuk 21 501-07, nr. 1969.

Vraag 3

Heeft u een verklaring waarom de rente die mensen enerzijds moeten betalen wanneer ze schulden hebben zo hoog is, terwijl de rente die ze ontvangen zo laag is?

Antwoord 3

Sinds vorig jaar heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de beleidsrente voor depositorenten verhoogd van -0,5% naar 4,00%, met als doel om de inflatie te bestrijden. Voorafgaand aan deze stijging was er een lange periode met een lage of zelfs negatieve rente. Banken zijn in deze periode terughoudend geweest met het doorberekenen van de negatieve beleidsrente naar een negatieve depositorente voor spaarders. Nu de ECB-beleidsrentes stijgen is er wederom sprake van enige vertraging in de doorwerking naar de depositorente. Hier kunnen verschillende verklaringen voor zijn. Het is voor banken bijvoorbeeld relatief duur om spaarrentes te verhogen, omdat een renteverhoging direct geldt voor het grootste deel van het spaargeld en daarmee direct doorwerkt in de kosten van banken. Daarentegen werkt een verhoging van de rente op leningen grotendeels vertraagd door in de inkomsten van banken, omdat de rente op bestaande verstrekte leningen veelal voor langere tijd vast staat. Daarnaast is er door het ECB-beleid van het afgelopen decennium veel overtollig geld in de bankensector. Ook is er maar een beperkte uitstroom van spaargeld bij banken zichtbaar, ondanks dat spaarders soms een hoger rendement kunnen halen als zij zouden overstappen. De prikkel voor banken om te concurreren op spaartarieven om daarmee nieuw spaargeld op te halen is daardoor beperkt. Er zijn studies die suggereren dat een hoge concentratie van een bankensector kan leiden tot minder concurrentie. Ik heb daarom aan uw Kamer toegezegd om de Autoriteit Consument en Markt (ACM) te vragen of zij aanleiding ziet om onderzoek te doen naar concurrentie in de spaarmarkt en de Nederlandse bankensector. Dat vraag heb ik inmiddels aan de ACM gesteld.

Vraag 4

Hoe beoordeelt u het gegeven dat banken megawinsten maken, maar tegelijkertijd zo terughoudend zijn met het geven van rente aan mensen die sparen?

Antwoord 4

In het eerste half jaar van 2023 hebben Nederlandse en Europese banken door hogere rente-inkomsten aanzienlijke winsten geboekt. De gestegen ECB-beleidsrente in combinatie met de tot dusver beperkte doorwerking naar spaarrentes heeft geleid tot een hogere nettorentomarge (het verschil tussen uitleen- en spaarrentes). De stijging van de ECB-beleidsrente volgt als gezegd op een lange periode met een lage en zelfs negatieve rente, waarin de winstgevendheid van banken onder druk stond. Een goede winstgevendheid maakt banken aantrekkelijk voor investeerders en kan helpen bij het opbouwen van buffers. Dit is positief voor de weerbaarheid van de bankensector. Wel vind ik het belangrijk dat ook spaarders mee profiteren van de hogere rente. De huidige inschatting van de Europese Banken Autoriteit (EBA) en Europese Centrale Bank (ECB) is dat de spaarrentes op termijn gaan oplopen en de hoge winsten een tijdelijk fenomeen zijn.⁴ Zoals toegezegd in mijn brief van 12 september 2023 monitor ik deze ontwikkelingen en blijf ik hierover ook in gesprek met, onder meer, de Nederlandsche Bank (DNB) en andere lidstaten.

Vraag 5

Bent u bereid bij DNB na te gaan waar deze megawinsten doorgaans terecht komen?

Antwoord 5

Banken kunnen hun winsten aanwenden om bijvoorbeeld kapitaalbuffers te verhogen, nieuwe investeringen te doen, een efficiëntieslag te maken of om uit te keren aan aandeelhouders via dividend of inkoop van eigen aandelen.

⁴ EU/EEA banking sector shows rising profitability, but asset quality and profitability related risks are looming | European Banking Authority (europa.eu).

Dergelijke keuzes zijn onder normale omstandigheden aan de bank zelf, en kunnen ook van verschillende factoren afhankelijk zijn. Hierbij valt te denken aan het niveau van kapitaalbuffers ten opzichte van de minimumeisen, benodigde investeringen en de aandelenkoers van de betreffende bank. De toezichthouders DNB en ECB kunnen banken (dringend) adviseren dan wel verzoeken om geen dividenduitkeringen te doen (zoals bijvoorbeeld tijdens de Covid-19 crisis is gedaan), maar kunnen dit formeel pas opleggen wanneer hier o.b.v. (verwachte) kapitaaltekorten aanleiding voor is. Zowel mijn ministerie als DNB volgen de relevante ontwikkelingen en zijn hierover reeds in contact.

Vraag 6

Hoe beoordeelt u dit initiatief in België?

Antwoord 6

Een direct op burgers gerichte obligatie kent voor- en nadelen. De uitgifte van obligaties aan particulieren kan bijdragen aan een diversificatie van de investeerders in de staatsschuld. Tegelijkertijd is een obligatie een belegging die gepaard gaat met risico's. Zo moeten burgers zich bewust zijn dat de obligaties in waarde kunnen afnemen als de markttrentes stijgen.

Vraag 7

Ziet u ook een rol voor de overheid om via staatsbonnen om sparen aantrekkelijk te maken?

Antwoord 7

Zoals ik heb aangegeven in het commissiedebat van 13 september jl. zal ik uw Kamer binnen enkele maanden nader informeren over mijn appreciatie van de voor- en nadelen van mogelijke beleidsopties, waaronder de staatsbon.